

แบบเสนอบทความวิจัย

เรื่อง จากจุดเริ่มต้นถึงอวสานเส้นทางสายไหม

โดย

นางสาวธดากรณ์ สุกิจจินดา

รหัสนักศึกษา 05550689

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ

โครงร่างวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ

สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษา ปีการศึกษา 2558

จากจุดเริ่มต้นถึงอวสานเส้นทางสายใหม่

นางสาว ธดากรณ์ สุกิจจินดา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต

เอเชียศึกษา

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

หัวข้อสารนิพนธ์	จากจุดเริ่มต้นถึงอวสานเส้นทางสายไหม
ชื่อนักศึกษา	นางสาว ธดากรณ์สุกิจจินดา
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. วราภรณ์พิทักษ์สุขกิจ
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องจากจุดเริ่มต้นถึงอวสานเส้นทางสายไหมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางสายไหมตั้งแต่มก่อนที่เส้นทางจะถูกเปิดใช้อย่างเป็นทางการในสมัยราชวงศ์ฮั่น (276ปีก่อนค.ศ. – ค.ศ. 227) ในช่วงที่เปิดใช้เส้นทางอย่างเป็นทางการจนถึงช่วงเสื่อมของเส้นทางสายไหมในราชวงศ์หมิง (ค.ศ.๑๕๐๕) จากความสามารถในการเดินเรือของชาวจีน นอกจากนี้ยังต้องการ เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหมด้านการค้าตลอดจนความรุ่งเรืองของเส้นทางสายไหมนับตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นจนถึงจุดอวสานของเส้นทางสายไหมในสมัยราชวงศ์หมิง

จากการศึกษาพบว่าคำว่า "เส้นทางสายไหม" หรือ "Silk Road" เพิ่งถูกเรียกอย่างเป็นทางการในกลางศตวรรษที่ ๑๙ โดยช่างภาพชาวเยอรมันชื่อว่าดิ้นด์ฟอนริชท์โฮเฟิน (Ferdinand von Richthofen) เนื่องจากการขนส่งผ้าไหมหรือใยไหมผ่านเส้นทางสายนี้แต่สินค้าที่ขนส่งผ่านเส้นทางนี้ไม่ได้มีเพียงแค่ผ้าไหมหรือใยไหมเท่านั้นยังมีสินค้าอื่นอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ แก้วเพชรพลอยเครื่องเงินเครื่องเคลือบดินเผาเครื่องโลหะพรมไข่มุกงาช้างเหรียญเงินเหรียญทองรวมทั้งพืชผลจากตะวันตกเส้นทางสายนี้ใช้เป็นทางผ่านทั้งของพ่อค้าชาวจีนและพ่อค้าชาวตะวันตกความคึกคักของการใช้เส้นทางจะขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของแต่ละราชวงศ์เพราะจักรพรรดิแต่ละองค์มีแนวทางการปกครองประเทศที่แตกต่างกันโดยสาเหตุของความเสื่อมนั้นมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

คำสำคัญ : จุดเริ่มต้นจุดอวสานเส้นทางสายไหม

บทนำ

เพราะใบต้นหม่อนของจักรพรรดิหวงตี้แห่งอาณาจักรจินยุคโบราณเมื่อราว 4,700 ปีก่อนหายไปเพียงชั่วข้ามคืนพระองค์จึงมีรับสั่งให้พระชายาซีหลิงสี่หาสาเหตุจนพบว่าหนอนตัวเล็กๆชนิดหนึ่งเป็นตัวกัดกินใบหม่อนจนไม่เหลือหรือด้วยคิดจะจัดการเจ้าหนอนเหล่านั้นพระนางจึงนำรังของหนอนไปต้มในน้ำร้อนแต่ในขณะที่ชีวิตของพวกมันกำลังจะจบสิ้นก็พบสิ่งประหลาดเป็นเส้นใยบางเบาเกิดขึ้นอย่างไม่คาดสายที่กล่าวมานั้นเป็นตำนานการค้นพบใยไหมครั้งแรกในโลกจากใยไหมที่บางเบาถักทอกลายเป็นผ้าไหมหรูหราโดยเริ่มแรกนั้นชาวต่างชาติรู้จักผ้าไหมจากการที่ราชสำนักจีนใช้เป็นเครื่องบรรณาการแด่หัวหน้าชนเผ่าเพื่อแลกเปลี่ยนกับความสงบบริเวณชายแดนด้วยความงดงามของผ้าไหมจากเครื่องบรรณาการจึงกลายเป็นสินค้าสูงค่าซึ่งเป็นที่ต้องการของชนชั้นสูงและนำมาซึ่งความต้องการของผู้คนจากแดนไกลจนก่อให้เกิดเส้นทางคาราวานการค้าเพื่อนำผ้าไหมรวมถึงสินค้านี้ค่าหลากหลายชนิดไม่ว่าจะเป็นเพชรพลอยเครื่องเคลือบดินเผาจากนครฉางอาน* เดินทางผ่านอาณาจักรน้อยใหญ่ทางทิศตะวันตกไปสู่อาณาจักรโรมันตั้งแต่เมื่อราว 2,200 ปีที่ผ่านมาในสมัยจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้แห่งราชวงศ์ฮั่นกลายเป็นเส้นทางการค้าโบราณที่ยาวไกลที่สุดในโลกนามว่า“เส้นทางสายไหม”

เส้นทางสายไหมเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงต้นราชวงศ์ฮั่นราว 138ปีก่อนคริสตกาลโดยจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้มีนโยบายต้องการผลักดันพวกมองโกลซึ่งเป็นภัยคุกคามต่ออาณาจักรให้ถอยห่างออกไปจึงได้ส่ง“จางเชียน” (Zhang Qian) ไปเจรจาเป็นพันธมิตรกับชาวTocharian หวังให้ช่วงต่อกรกับพวกมองโกลแต่ไม่ได้รับการตอบรับอย่างไรก็ตามจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ได้ส่งกำลังไปบุกกรุกไล่พวกมองโกลถึงดินแดนซินเจียง (Xin Jiang) ทะเลทรายทากลามากัน (Taklamakan) เพื่อเปิดเส้นทางการค้าจากจีนสู่ตะวันตกพร้อมกันนี้ก็ได้อพยพผู้คนให้ไปอยู่ตามชายแดนด้านตะวันตกเพื่อสร้างเมืองปราการเพื่อป้องกันพวกมองโกลด้วยนโยบายนี้เองทำให้เส้นทางค้าขายจากจีนสู่ตะวันตกมีความปลอดภัยจากพวกมองโกลเส้นทางสายไหมจึงเริ่มเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา¹

จากจุดเริ่มต้นถึงอวสานของเส้นทางสายไหม เต็มไปด้วยเรื่องราวอันน่าทึ่ง และตำนานที่เล่าขานไม่รู้จบแทบไม่นานเชื่อเลยว่า เพียงเส้นใยจากตัวหนอนที่เรียกว่า ‘ไหม’ จะมีบทบาทเชื่อมโยงโลกตะวันออกและตะวันตกให้มาบรรจบกันได้ ส่วนแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดเส้นทางการค้าที่ยิ่งใหญ่นี้ ก็เกิดมาจากการพบโดยบังเอิญของชายนักผจญภัยผู้ไม่ยอมแพ้แก่โชคชะตา ชักจูงให้พ่อค้าจากตะวันตกเดินทางเสี่ยงภัยเพื่อมาซื้อผ้า

---

¹ เส้นทางสายไหม(ออนไลน์),เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.myfirstbrain.com/student_view.aspx?id=936.

ใหม่ทีล้าค่าจากจีนไปขายต่อยังอาณาจักร โรมันที่อยู่ไกลออกไปหลายพันไมล์ และใครจะเชื่อว่า ดินแดนเอเชีย กลางที่แสนทรกัณดานและเจียบเหงานั้น ครั้งหนึ่งเคยคึกคักด้วยพ่อค้าวาณิชต่างเชื้อชาติศาสนาสัญจรไปมา ค้าขายกัน²

จากความน่าสนใจดังกล่าวผู้วิจัยใคร่ศึกษา“จากจุดเริ่มต้นถึงอวสานเส้นทางสายไหม”เพื่อวิเคราะห์ให้ เห็นถึงประวัติความเป็นมาของเส้นทางสายไหมและสินค้าที่ใช้ซื้อขายแลกเปลี่ยนในเส้นทางสายไหม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหม
2. เพื่อศึกษาสินค้าที่พ่อค้าใช้ซื้อขายแลกเปลี่ยนในเส้นทางสายไหม
3. เพื่อศึกษาสาเหตุความเสื่อมของเส้นทางสายไหม

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหมด้านการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ตั้งแต่ ก่อนเปิดเส้นทางสายไหมอย่างเป็นทางการ จนถึงช่วงยุคเสื่อมของเส้นทางสายไหม

ทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษามี 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มแรกว่าด้วยประวัติความเป็นมาและ ความสำคัญของเส้นทางสายไหม คือ ตั้งแต่ช่วงก่อนเปิดเส้นทางสายไหมอย่างเป็นทางการ จนถึงช่วงจุดเสื่อม ของเส้นทางสายไหม กลุ่มสองว่าด้วย สินค้าที่พ่อค้าใช้ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ในเส้นทางสายไหม

---

² รัชนี ธรรมิสรา,เส้นทางสายไหม,(กรุงเทพฯ:สร้างสรรค์บุ๊ค),2544,11.

1. กลุ่มที่วาดด้วยประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหม คือ ตั้งแต่ช่วงก่อนเปิดเส้นทางสายไหมอย่างเป็นทางการ จนถึงช่วงจุดเสื่อมของเส้นทางสายไหม ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

งานเขียนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหมได้แก่งานเขียนของพงวนิลคำปังกู่ (2555) จากหนังสือเรื่องต่างหน้าสู่โลกกว้าง งานเขียนของ สมศรี สุกุมลนันทน์ (2534) จากหนังสือเรื่อง เส้นทางสายไหมใหม่และงานเขียนของ รัชย์ ธรรมิสรา (2544) จากหนังสือเรื่อง เส้นทางสายไหม โดยรวมกล่าวถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหมอย่างละเอียดตั้งแต่ก่อนมีการเปิดใช้เส้นทางอย่างเป็นทางการ โดยผ่านการสำรวจอย่างรอบด้านจากจุดตั้งต้นในประเทศจีนจนถึงเขตเมดิเตอร์เรเนียนที่ปลายทางนอกจากนี้ผู้เขียนยังได้นำเสนอภูมิหลังของเส้นทางสายไหมนับตั้งแต่จีนเริ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จนกระทั่งความลึบเร็วไหลไปสู่โลกตะวันตกและความรุ่งเรืองความตกต่ำของอาณาจักรต่างๆ

งานเขียนของโอพารสุขเกษม (2543) จากหนังสือเรื่องนิราศเส้นทางสายไหมและงานเขียนของ สังคิต จัทนะโพธิ จากหนังสือเรื่อง คนจีนสู้ชีวิต ตำนานเสือผืนหมอนใบกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสร้างเส้นทางสายไหม และจุดเริ่มต้นของการเริ่มใช้เส้นทางสายไหมในราชวงศ์ฮั่นแต่ในสมัยนั้นมีการเรียกชื่อว่า "เส้นทางจักรพรรดิ" หรือ "ทางขนสัตว์" เนื่องจากไม่เพียงค้าขายเฉพาะผ้าไหมทั้งยังเป็นเส้นทางนำหยกเข้าสู่จีนและการค้าขนสัตว์มากบนเส้นทางสายนี้

งานเขียนของเรวัตอริยกุลชัย (2551) จากหนังสือเรื่องถนนหมื่นลี้กล่าวถึงการเดินทางบนถนนหมื่นลี้ตามรอยอดีตเส้นทางการค้าแพรไหม โดยสถานการณ์การค้าขายเริ่มซบเซาลงหลังจากราชวงศ์ฮั่นล่มสลายแต่การค้าทางเส้นทางสายไหมสามารถกลับมารุ่งเรืองได้อีกเมื่อราชวงศ์ถังก่อสร้างอาณาจักรให้เป็นปรีกแผ่นอีกครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ส่งผลให้ราชวงศ์ถังกลายมาเป็นมหาอำนาจที่ร่ำรวยที่สุดในยุคนั้นทั้งยังกล่าวถึงการประกาศศักดิ์นาเหนือดินแดนต่างๆบนเส้นทางสายไหมของจักรพรรดิถังไท่จง

งานเขียนของ สืบแสง พรหมบุญ (2553) จากหนังสือเรื่อง เหตุเกิดในราชวงศ์หมิง กล่าวถึง สถานการณ์สภาพเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของจีนในราชวงศ์ถัง,ซ่งและหมิง โดยในราชวงศ์ถังเป็นราชวงศ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการเติบโตของการค้าและระบบตลาด จนถึงราชวงศ์ซ่งมีการย้ายเมืองหลวงจากเมืองไคเฟิงลงไปยังเมืองหังโจว จึงทำให้ราชวงศ์ซ่งถูกตัดขาดจากเส้นทางสายไหม และหันไป

สนใจการค้าทางทะเลไม่ต่ำกว่าร้อยละ20 เมื่อถึงราชวงศ์หมิงจักรพรรดิทรงเสริมการค้ากับต่างประเทศอย่างเต็มที่ และยังพึ่งพาพ่อค้าในด้านการขยายอำนาจ

งานเขียนของ **ปรีวัฒน์ จันทร (2553)** จากหนังสือเรื่อง **เจิ้งเหอ แม่ทัพขันทิ ซำปอกงกล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของเจิ้งเหอแม่ทัพขันทิเจิ้งเหอ ผู้นำกองเรือมหาสมบัติสมุทรยาตราแห่งจักรพรรดิหมิงกร ที่ท่องทะเลไปกว่า 30 ประเทศในอุษาคเนย์ อินเดีย อาหรับและแอฟริกา**

2. กลุ่มที่ว่าด้วย สินค้าที่พ่อค้าใช้ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ในเส้นทางสายไหม

งานเขียนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่พ่อค้าใช้ซื้อขายแลกเปลี่ยนในเส้นทางสายไหม ได้แก่ งานเขียนของ **แฮนเซน วาเลรี แพล** โดย **นงนุช สิงหเดชะ (2557)** จากหนังสือเรื่อง **พลิกประวัติศาสตร์ เส้นทางสายไหม** และงานเขียนของ **ปรีวัฒน์ จันทร (2546)** จากหนังสือเรื่อง **ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม** โดยรวมกล่าวถึง เหตุการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับการค้าขาย แลกเปลี่ยนของผ้าไหมจาก บบนเส้นทางสายไหม ที่ไม่เพียงมีแต่ผ้าไหมเท่านั้น แต่รวมถึง สารเคมี เครื่องเทศ โลหะ อานม้า ผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ กระดาษ ลินินปะการังไข่มุก เครื่องแก้ว ชิ้นดีจากเปอร์เซีย เครื่องทองแดงหรรษา เป็นสินค้าทั้งจากที่ราชสำนักถึงรับจากตะวันตก และสินค้าที่กรุงโรมรับจากประเทศจีน ที่ถูกซื้อหาหรือแลกเปลี่ยนนำกลับไป

งานเขียนของ **กองบรรณาธิการสยามอารยะ (2540)** จากคอลัมน์ **เส้นทางสายไหม** กล่าวถึงการคิดค้นการทอไหมของจีนที่มีมาแต่โบราณ มากกว่า 4,000ปี ผ้าไหมเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและนอกประเทศจีนมาทุกยุคทุกสมัย จีนจึงทุ่มเทแรงงานในประเทศ เพื่อผลิตสินค้าสำคัญชนิดนี้เป็นการใหญ่ การผลิตผ้าไหมเจริญสุดขีดในสมัยพระเจ้ากู่ไบ่แห่งราชวงศ์หยวน คริสต์ศตวรรษที่13 จนเกิดระบบการผลิตผ้าไหมในโรงงานอุตสาหกรรมใหญ่น้อยขึ้น

ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเส้นทางสายไหม

เส้นทางสายไหมในอดีตเคยเป็นเส้นทางของขบวนคาราวานในภูมิภาคเอเชียใต้ ที่เชื่อม ระหว่างเมืองในประเทศจีนไปจนถึงเอเชียไมเนอร์ เริ่มใช้ในสมัยราชวงศ์ฮั่น(206 ปีก่อนค.ศ. – ค.ศ. 220) โดยถือว่าเป็นเส้นทาง การค้าสายประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุด จากจุด เริ่มต้นถึงอวสานของเส้นทางสายไหมเต็มไปด้วยเรื่องราวที่ต่อมากลายเป็นตำนานที่เล่าขานกันไม่รู้จบ ใครจะคิดว่าเพียงแค่เส้นใยจากตัวหนอนที่เรียกว่า “ไหม” ที่ชาวตะวันตก ในสมัยนั้นอยากจะได้มาครอบครองเพราะมีค่าประดุจทองคำ จะมีบทบาทเชื่อมโยง โลกตะวันออกและตะวันตก ให้มาบรรจบกันได้³

เส้นทางสายไหมเป็นชื่อที่ได้มาจากการเป็นเส้นทางการค้าและการติดต่อทางวัฒนธรรมระหว่าง ตะวันออกและตะวันตกจากจีนผ่านมายังอินเดียไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โดยมีสินค้าหลักคือผ้าไหม แต่ในการ ซื่อขายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยผ่านเส้นทางสายไหมนั้น สินค้าไม่ได้มีเพียงผ้าไหมเท่านั้น เส้นทางสายไหมภายใต้ การควบคุมของอาณาจักรฮั่น มีการค้าที่คึกคักอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน มีพ่อค้าชาวตะวันตกเดินทาง เข้ามาสู่ นคร ฉางอัน* พร้อมกับสินค้าหน้าตาแปลกประหลาดที่ชาวจีนไม่เคยพบเห็น อาทิ การค้าส่วนใหญ่เป็นการ แลกเปลี่ยนของล้ำค่าหายากจากตะวันตกที่นำมาแลกกับ ผ้าไหม เพื่อนำไปขายต่อในดินแดนตะวันตก

กำเนิดผ้าไหมจีน

ไหมเป็นผีเสื้อกลางคืนชนิด พันธุ์มอริ (Bombyx mori)

ที่มา : <https://www.pinterest.com/pin/475622410618566992/>

³ รัชย์ ธรรมมิศรา, เส้นทางสายไหม, (กรุงเทพฯ:สร้างสรรค์บุ๊กส์), 2544,11.

* เมืองฉางอัน, ฉางอันคือเมืองซีอัน, ซีอันในปัจจุบัน

จีนเป็นชาติแรกที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและเชื่อกันว่าผู้คิดค้นการเลี้ยงดักแด้เพื่อทอไหมคนแรกคือ พระนางเล่ย์จู่ มเหสีของปฐมกษัตริย์หวางตี้ ซึ่งจัดอยู่ในยุคประวัติศาสตร์จีนโบราณ จากจารึกโบราณ “เซี่ยเถียงเจิ้ง” ได้กล่าวเรื่องราวเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมโดยตรงเล่าถึงสภาพการผลิตไหม ในปลายสมัยราชวงศ์เซี่ยตันราชวงศ์โจว และในสมัยราชวงศ์โจว มีการพัฒนาเกี่ยวกับไหม มากยิ่งขึ้น ส่วนด้านการค้าไหมนั้น เริ่มส่งออกในสมัยอันเป็นผ้าไหมสวยงามแพร่บางเป็นที่นิยมในเอเชียบางประเทศ ⁴

ไหมเป็นเส้นใยโปรตีนที่ได้จากหนอนไหม คล้ายใยแมงมุม หนอนไหมคือตัวอ่อนของผีเสื้อกลางคืนในกลุ่มเลพิโดปเทรา (Lepidoptera) ที่สามารถผลิตใยไหมได้ทุกสายพันธุ์ แต่พันธุ์บอมบิกซ์ มอริ (Bombyxmori) ที่เป็นสายพันธุ์พื้นเมืองของจีนจะให้เส้นใยที่ยาวและเงางามกว่าสายพันธุ์อื่น บอมบิกซ์มอริเป็นแมลงชีปะขาวที่ตามองไม่เห็น กระทบปีกได้ แต่บินไม่ได้ มีสัญชาตญาณทางเพศเป็นตัวกระตุ้นเพียงอย่างเดียว ตัวเมียจะปล่อยสเปิร์มออกมา รอให้ตัวผู้ได้กลิ่นและคลานเข้ามาหาเพื่อผสมพันธุ์ให้กำเนิดหนอนไหมรุ่นต่อไป ⁵

ผ้าไหมเป็นสินราคาแพงในเอเชียและเป็นสินค้าไหมสำหรับโลกตะวันตก จึงถือเป็นของล้ำค่า ขึ้นชื่อและทำกำไรสูงสุดบนเส้นทางคาราวานการค้าในเอเชียกลางติดต่อกันมาหลายร้อยปี ผ้าไหมผลิตครั้งแรกในเมืองจีนเมื่อห้าพันปีก่อน ก่อนกลายมาเป็นสัญลักษณ์แทนสายสัมพันธ์ระหว่างทวีป เมื่อโลกมีการติดต่อกันตามเส้นทางสายไหม ที่มีความยาวกว่า 8000 ก.ม. ซึ่งเรียกว่าเส้นทางสายไหม มีทั้งนักสำรวจ พ่อค้า ผู้สัญจร และผู้แสวงบุญ เดินทางไป-มา ผ่านเมือง โอเอซิสหลายแห่งกลางทะเลทราย ⁶

---

⁴โอพาร สุขเกษม, นิราศเส้นทางสายไหม, (กรุงเทพฯ:ฐานเศรษฐกิจ) 2543,61.

⁵พวงนิล คำบึงสุ, หน้าต่างสู่โลกกว้าง:เส้นทางสายไหม,(กรุงเทพฯ:หน้าต่างสู่โลกกว้าง), 2555,85.

⁶พวงนิล คำบึงสุ, 2555,20.

เส้นทางสายไหม

ช่างภาพชาวเยอรมันชื่อเฟร์ดินันด์ ฟอน ริชท์โฮเฟิน (Ferdinand von Richthofen)

ที่มา : www.britannica.com

เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางหลายสายที่ประกอบกันขึ้นเป็นเส้นทางการค้าเชื่อมโลกตะวันออกเข้ากับตะวันตกชื่อ“เส้นทางสายไหม”เพิ่งจะมาเริ่มใช้กันในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยช่างภาพชาวเยอรมันชื่อเฟร์ดินันด์ฟอนริชท์โฮเฟิน (Ferdinand von Richthofen) ได้พรรณนาถึงเส้นทางส่งออกสินค้าราคาแพงจากจีนไปยังเมดิเตอร์เรเนียนไม่เพียงพ่อค้า แม้แต่ ผู้รุกราน นักเดินทาง มิชชันนารี และนักแสวงบุญต่างก็ใช้เส้นทางสายนี้ วิชาการ สิ่งประดิษฐ์ ศาสนา ปรัชญา และอาหารล้วนถูกส่งผ่านไปตามเส้นทางสายไหม จึงกล่าวได้ว่าสายนี้มีบทบาทสำคัญในการปูพื้นฐานให้กับโลกยุคปัจจุบัน ⁷

สมัยราชวงศ์ถังระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 7-9 เส้นทางสายไหมนับว่าอยู่ในช่วงพัฒนาจนเจริญที่สุดคนและสัตว์แปลกประหลาดเพชรพลอยเครื่องหอมเครื่องกระจกเหรียญเงินเหรียญทองของตะวันตกตลอดจนคนตรีระบำอาหารการกินและเสื้อผ้าอาภรณ์ของเอเชียตะวันตกและเอเชียกลางได้ทยอยกันแพร่เข้าสู่จีนในขณะเดียวกันสินค้าและเทคโนโลยีของจีนเช่นไหมผ้าไหมการเลี้ยงไหมเทคนิคการทำกระดาษ การพิมพ์ การผลิตเครื่องเขียน เครื่องเคลือบดินเผาดินระเบิดและเข็มทิศเป็นต้นก็แพร่กระจายไปสู่ที่ต่างๆ โดยผ่านเส้นทางสายไหมกล่าวได้ว่าเป็นคุณูปการต่ออารยธรรมโลก พร้อมกับที่การไปมาหาสู่กันทางการค้าได้รับการพัฒนาการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมตามเส้นทางสายไหมก็คึกคักมากขึ้นเท่าที่ทราบพุทธศาสนาได้แพร่กระจายจากอินเดียเข้าสู่เมืองเค่อจื่อเอ๋อในเขตซินเกียงเมืองคุนหวงมณฑลกันซู่และเขตแดนชั้นในของจีนโดยผ่านเส้นทาง

---

⁷ พวงนิล คำปึงสู่, 2555, 20.

สายไหมตามเส้นทางสายไหมมีถิ่นทางพุทธศาสนาเหลืออยู่เป็นจำนวนมากเช่นถ้ำมั่วเกาเมืองคุนหวงและถ้ำหลงเหมินเมืองถั่วหยางที่มีชื่อเสียงเป็นต้นส่วนใหญ่ได้ผสมผสานลักษณะทางศิลปะของตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกันเป็นหลักฐานที่พิสูจน์ให้เห็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างตะวันออกกับตะวันตก ปัจจุบันถ้ำเหล่านี้ต่างก็เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก ⁸

หลังจากศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมาพร้อมกับที่สถานะทางการเมืองและเศรษฐกิจในทวีปเอเชียและทวีปยุโรปได้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยี การเดินเรือทางทะเลได้รับการพัฒนาก้าวหน้าการขนส่งทางทะเลจึงขยายบทบาทเด่นชัดขึ้น ในด้านการค้า เส้นทางสายไหมทางบกจึงค่อยๆเสื่อมความนิยมลงถึงสมัยราชวงศ์ซ่งของจีนเมื่อราวศตวรรษที่ 10 จึงใช้เส้นทางสายไหมทางบกเป็นเส้นทางขนส่งทางการค้าน้อยมาก ⁹

การเปิดเส้นทางอย่างเป็นทางการ

จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ (漢武帝)

ที่มา : <http://www.jiewfudao.com/>

จางเชียน(张骞)

ที่มา : <http://www.jiewfudao.com/>

⁸ เส้นทางสายไหมสมัยโบราณของจีน(ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559 เข้าถึงได้จาก <http://thai.cri.cn/chinaabc/chapter20/chapter200301.htm>.

⁹ เส้นทางสายไหมสมัยโบราณของจีน(ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559 เข้าถึงได้จาก <http://thai.cri.cn/chinaabc/chapter20/chapter200301.htm>.

ปีที่ 138 ก่อนคริสตกาล จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ (漢武帝)* ทรงตั้งจางเซี่ยน(張騫)**เป็นทูตไปสำรวจดินแดนที่อยู่ถัดไปทางตะวันตก ตัดผ่านแนวเส้นทางเหอซี ไปสู่ เอเชียกลาง เพื่อชักชวนชนเผ่าเยว่จื่อ(月氏)*** แลบนางเอวาทาริม และแคว้นแบกเทรียมาเป็นพันธมิตรทางการทหาร ช่วยรับมือกับพวกซุงหนู(匈奴)**** ทางตอนเหนือ

จางเซี่ยนออกเดินทางพร้อมผู้ติดตามราว 100 คน แม้จะพยายามจนสุดความสามารถ จางเซี่ยนก็ยังถูกพวกซุงหนูจับไปเป็นเชลย กว่าที่หลบหนีออกมาได้ก็ใช้เวลา 10 ปี จางเซี่ยนมุ่งหน้าต่อไปทางตะวันตก ตัดลือปนูร์ เลาะไปตามแนวเอวาทาริมทางตอนบน ก่อนข้ามเทือกเขาซานเข้าไปในเขตอุซเบกิสถาน (จีนเรียกต้าหยวน) ซึ่งมีสินค้าใหม่ๆ ที่จีนไม่เคยรู้จักหลายชนิด ทั้ง หัวผักกาด และเหล้าองุ่น แต่ที่น่าสนใจคือ “อาซาฮารรค์” แห่งหุบเขาเฟอร์กานาที่ชาวฮั่นอยากได้กันมาก มาเสริมทัพม้าเพื่อรับมือกับเผ่าเร่ร่อนทางตอนเหนือ

สุดท้าย จางเซี่ยนก็บุกบั่นมาถึงอาณาจักรเยว่จื่อในแคว้นแบกเทรียได้ แต่พวกเยว่จื่อไม่สนใจจะร่วมกับจีนทำศึกกับพวกซุงหนู หลังผ่านไปหนึ่งปี จางเซี่ยนจึงมุ่งหน้ากลับมาตุภูมิ แต่ถูกพวกซุงหนูจับตัวไว้อีกสองปี ก่อนจะหนีกลับมาถึงราชสำนักฮั่นที่ฉางอัน ปี 125 ก่อนคริสตกาล หลังจากข่าวที่เสียหายไปมากกว่า 13 ปี จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ก็ทำพระทัยว่า จางเซี่ยนคงจะตายแล้ว จึงทรงยินดีนักที่ได้ตัวเขากลับมา ถึงแม้ว่าภารกิจที่ทรงบัญชาจะล้มเหลวก็ตาม แต่สิ่งที่คิดตัวเขามาด้วยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกว่า นั่นคือ เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้เห็นในดินแดนตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นลักษณะภูมิประเทศ ผู้คน เมืองที่ร่ำรวย การค้าที่คึกคัก รวมทั้งพืชพันธุ์และสัตว์แปลกประหลาดที่ไม่เคยพบเห็นในประเทศจีน รวมทั้งม้าที่เลี้ยงกันในหุบเขาเฟอร์กานา¹⁰

---

* จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้(漢武帝劉徹) ครองราชย์ก่อนคริสต์ศักราช 156 BC ถึง 87 BC เป็นจักรพรรดิองค์ที่เจ็ดของราชวงศ์ฮั่นตะวันตก

** จางเซี่ยน เป็นชาวฉิงกุ๋ (ปัจจุบันเป็นพื้นที่อยู่ในมณฑลซานซี) เมื่อ 138 ปีก่อนคริสต์ศักราชได้รับพระบัญชาจากฮั่นอู่ตี้ให้เดินทางไปยังดินแดนทางทิศตะวันตก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์สองประการในการจัดการกับชนเผ่าซุงหนู คือ หนึ่ง ตัดสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่าซุงหนูกับชนเผ่าเป่ย์เซียง (北羌) และ สอง จับมือกับประเทศต้าโย่วจื่อ (大月氏) เพื่อสู้รบกับซุงหนู

*** ชนเผ่าเยว่จื่อ (月氏) ที่เคยอยู่ทางตะวันตกของจีนแถบๆ เมืองคุนหวง มณฑลกันซูในปัจจุบัน เมื่อประมาณสองพันสองร้อยปีก่อน ถูกพวกซุงหนูรุกรานย้าย จนต้องถอยร่นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือไกลออกไป ต่อมาก็อพยพ ทะเลาะลงมาทางใต้จนเข้ายึดครองแคว้นแบกเทรีย (大夏) ปัจจุบันคือตอนเหนือของประเทศอัฟกานิสถาน และเรียกพวกตนว่าต้าเยว่จื่อ (大月氏)

**** ชนเผ่าซุงหนู(匈奴)ซึ่งเป็นชนเผ่าเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนตามแหล่งอาหารเลี้ยงสัตว์ทางทิศเหนือของจีนได้มีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อยๆและได้รุกรานลงมาทางภาคใต้อยู่หลายครั้งซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยของจีน

¹⁰ พวงนิล คำปั้งส์, หน้าต่างสู่โลกกว้าง:เส้นทางสายไหม,(กรุงเทพฯ:หน้าต่างสู่โลกกว้าง)2555,43-44.

ด้วยคำแนะนำของจางเจียน จักรพรรดิองค์ที่ทรงดำริ จะเปิดประตูสู่โลกตะวันตก โดยใช้การทูตและการค้า จึงประสงค์จะเชื่อมเส้นทางการค้าจากฉางอันลงทางใต้ไปยังอินเดีย และหาทางไปสู่ ดินแดนต้าเชี่ย* จึงทรงสั่งจางเจียนเดินทางไปสำรวจอีกครั้ง เมื่อจักรพรรดิเห็นจางเจียนกลับมา พร้อมกับม้าฝีเท้าดี และทูตตะวันตก ก็ทรงพอพระทัย เพราะนั่นหมายถึงการเปิดสัมพันธ์ไมตรีกับแคว้นแคว้นตะวันตกได้รู้คหน้าไปอีกก้าว

หลังจากนั้นเป็นต้นมา จักรพรรดิอื่นก็ทรงแต่งตั้งทูตไปยังแคว้น แคว้นเหล่านี้ทุกปี พร้อมกับของขวัญบรรณาการแลกเปลี่ยนกับประเทศเหล่านั้น เปิดเส้นทางการค้าระหว่างกัน เปิดเส้นทางการค้าผ้าไหม อาหารของจีนสู่ตะวันตก และเครื่องหอม ม้าจากตะวันตกสู่ประเทศจีน ผ้าไหมถูกส่งต่อไปยังเปอร์เซีย และส่งต่อไปยังอาณาจักรโรมัน เส้นทางเชื่อมอาณาจักรใหญ่สองอาณาจักรได้เริ่มขึ้น ในสมัยราชวงศ์ฮั่น เส้นทางสายเดียวกันนี้เองที่ต่อมา เฟอร์ดินันด์ ฟอน ริชท์โฮเฟิน ช่างถ่ายรูปชาวเยอรมันให้ชื่อว่า เส้นทางสายไหม¹¹

เส้นทางเดินทาง

ยูเนสโก (UNESCO) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องเส้นทางสายไหม ในประเทศจีน และประเทศในเอเชียกลาง ได้สรุปเส้นทางสายนี้ ออกเป็น 3 เส้นทางหลักคือ¹²

1. เส้นทางสายทะเลทราย คือ ในสมัยราชวงศ์ฮั่น เส้นทางนี้จะเริ่มจากนครฉางอัน ไปทิศตะวันตกผ่านมณฑลกานซู ไปจนถึงเมืองคุนหวง ศูนย์กลางการเดินทางบนเส้นทางสายนี้ จากนั้นได้แบ่งทาง ออกเป็น 2 สายคือ

- เส้นทางสายเหนือ จากเมืองคุนหวงจะไปตามเส้นทางเหนือทะเลทรายดากลามากันผ่านเมืองโหลวหลาน คุเอ้อเล่อ (โกลาร์) คุเชอ (คุซา) คาซการ์ (คาซ) แล้วเข้าสู่เอเชียกลาง ผ่านเมืองทัชเคนท์ ซามาร์คาน บูคารา (อยู่ในประเทศอุซเบกิสถานในปัจจุบัน) แล้วเข้าเปอร์เซีย แบกแดดข้ามทะเลทรายซีเรีย ไปจนถึงกรุงคอนสแตนติโนเปิล
- เส้นทางสายใต้ จากเมืองคุนหวง จะไปตามเส้นทางทะเลทรายดากลามากัน ผ่านทะเลสาบหลอนบูเปาะ (ลบนอร์) เมืองโหลวหลาน เจิน ม่อเหอเถียน (โสด้าน) ยาร์คาน แยกขึ้นเหนือไป

---

* ดินแดนต้าเชี่ย แคว้นทางตอนใต้ของเยว่จื่อ

¹¹ รักรัย ธรรมนิสรา, เส้นทางสายไหม. (กรุงเทพฯ: สว่างสรรค์บุ๊ค), 2544, 24-26.

¹² ปรีวัฒน์จันทร์, ยี่ร้อยทราย... บนสายแพรไหม (กรุงเทพฯ: มติชน), 2546, 35-37.

บรรจบกับสายแรกที่คาซการ์ แล้วเข้าสู่เอเชียกลาง หรือแยกลงใต้ ผ่านที่ราบสูงคาราโคราม เข้าสู่ปากีสถานที่เมืองกิลกิต ตักศิลา คันทาระ แล้วมีเส้นทางแยกทางซ้ายเข้าสู่อัฟกานิสถาน เปอร์เซีย ไปจนถึง กรุงคอนสแตนติโนเปิลหรือแยกทางขวาเข้าสู่ชมพูทวีปที่เมืองอมฤตสา จนจรดเมืองกัลกัตตา ตามเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

ส่วนในสมัยราชวงศ์ถัง ได้แบ่งเส้นทางนี้ตามแนวเทือกเขาคือ

- สายเทียนชานเป่ยลู่ (Tian Shan Bei Lu) จากนครฉางอาน ไปยังเมืองตุนหวง แล้วขึ้นเหนือตามเทือกเขาเทียนชาน ผ่านเมืองฮามี เกาชาง (ทูลู่ฟาน หรือ ทุร์ฟาน) อุหลู่มู่จี (อูรัมจี) อี้ลี่ แล้วเข้าสู่เอเชียกลาง
- สายเทียนชานหนานลู่ (Tian Shan Nan Lu) จากนครฉางอาน ไปยังเมืองตุนหวง แล้วลงมาทางใต้ของเทือกเขาเทียนชาน ผ่านเมืองกุเอ๋อเล่เอ่ กู่เซอ ป่าฉู่ และคาซการ์ แล้วเข้าสู่เอเชียกลาง

2. เส้นทางสายทุ่งหญ้า คือ เป็นเส้นทางที่แยกจากเมืองอานซี (เมืองเล็กๆ ห่างจากเมืองตุนหวงไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ข้ามเทือกเขาเทียนชานสู่เมืองบาลิกูน แล้วขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เลียบทางตอนใต้ของเทือกเขาอัลไต แล้วเข้าสู่เอเชียกลาง ผ่านทุ่งหญ้าแพรรีทางตอนกลางของประเทศคาซัคสถาน (เฟอร์กานา*) เส้นทางนี้เองที่เป็นแหล่งอาศัยของม้าสวรรค์ซึ่งเทียนหม่า เพราะบริเวณนี้มีทุ่งหญ้าอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเลี้ยงม้า หรืออาจตามเส้นทางเลียบเทือกเขาเทียนชานทางเหนือไปยัง เมืองฮามี ทูลู่ฟาน อุหลู่มู่จี และอี้ลี่ แล้วเข้าสู่เอเชียกลาง

3. เส้นทางสายทะเล คือ เริ่มจากชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของจีน ที่มณฑลกว่างตง (กวางตุ้ง) หรือ มณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) ผ่านทะเลจีนใต้ อ้อมคาบสมุทรมลายู มะละกา เกาะสุมาตรา แล้วเข้าสู่ มหาสมุทรอินเดีย เกาะลังกา ขึ้นที่อ่าวเปอร์เซีย หรือเข้าสู่ทะเลแดง ไปขึ้นฝั่งที่อียิปต์ แล้วเข้าสู่กรุงโรมต่อไป¹³

จะเห็นได้ว่า เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางหลายสายที่ประกอบกันขึ้นเป็นเส้นทางการค้าเชื่อมโลกตะวันออกเข้ากับตะวันตกจากเมืองจีนไปจรดเขตเมดิเตอร์เรเนียน เส้นทางสายไหมพาดผ่านประเทศต่างๆ

---

*เฟอร์กานา (Fergana) หรือคำที่ในปัจจุบันคือหมู่บ้านเล็กๆ ในประเทศอุซเบกิสถาน

¹³ ปรวิวัฒน์จันทร์, ยี่ร้อยทราย...บนสายแพรไหม (กรุงเทพฯ: มติชน), 2546, 35-37.

มากกว่าสิบประเทศ ตัดข้ามภูมิภาคที่สวยงามและเข้าถึงได้ยาก อีกหลายแห่ง โดยเส้นทางที่แยกออกมีทั้งทางทะเล ทุ่งหญ้า ทะเลทราย ภูเขา เป็นต้น

สินค้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนตามเส้นทางสายไหม

แม้จะชื่อว่า เส้นทางสายไหม แต่สินค้าที่ค้าขายกันตามเส้นทางสายไหมนี้ กลับมีหลากหลายประเภท ทั้งผ้าไหม เพชร พลอย เครื่องเคลือบ ซึ่งล้วนเป็นสินค้านี้มีราคาทั้งสิ้น ดังจะได้กล่าวแยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 สินค้าที่จีนนำไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับต่างชาติ

พ่อค้าและนักเดินทางด้านจีนจะเดินทางออกจากจีน ที่เมืองฉางอันของประเทศจีนไปสิ้นสุดที่ทวีปยุโรป ณ เมือง คอนสแตนติโนเปิล สำหรับสินค้าสำคัญของจีนที่อาศัยเส้นทางสายไหมขนส่ง ไปค้าขายยังต่างแดน คือ เส้นไหม ผ้าไหมจีน แก้ว เพชร พลอย เครื่องเงิน เครื่องเคลือบดินเผา พรม เครื่องโลหะ ใบชา อาหาร เครื่องเทศ และสมุนไพร เป็นต้น สินค้าเหล่านี้ล้วนมีชื่อเสียงและเป็นสื่อแทนเอกลักษณ์วัฒนธรรม ของจีน ในยุคสมัยนั้น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับพ่อค้าชาวจีน และสร้าง ความมั่งคั่งให้กับประเทศจีนเป็นอย่างมากและพืชผลหลายอย่างจากตะวันออกก็เข้าไปเผยแพร่ยังตะวันตก เช่น ดอกเบญจมาศ ดอกโบตั๋น ส้ม พืช เป็นต้น¹⁴

2.2 สินค้าที่ต่างชาตินำมาค้าขายแลกเปลี่ยนกับจีน

ส่วนสินค้าจากเอเชียที่ขนส่งเข้ามาขายในจีนผ่านเส้นทางนี้ได้แก่ นกและสัตว์แปลกประหลาด เพชร พลอย เครื่องแก้วชั้นดี เครื่องหอม เครื่องกระจก เครื่องทองแดง เหรียญเงิน เหรียญทอง พรม นุ่น ไข่มุก อำพัน งาช้าง และรังนก เป็นต้นและยังนำพืชผลจากตะวันตกที่เข้ามาเผยแพร่ ในตะวันออก เช่น แดงโม ทับทิม องุ่น กระเทียม วอลนัต แครอทและงา¹⁵

การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านเส้นทางสายไหมทางบกนั้น ถึงแม้จะเป็นที่นิยมมาก ทั้งของพ่อค้าชาวจีนที่เดินทางติดต่อค้าขายกับชาวยุโรป และพ่อค้าชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าในจีน แต่เนื่องจาก การเดินทางผ่านเส้นทางสายไหมทางบกมีความยากลำบากมาก เส้นทางล้วนเป็นภูเขาสูง การ

¹⁴ เส้นทางสายไหมตอนใต้ (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2559 เข้าถึงได้จาก

http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/misc/detail.php?SECTION_ID=524&ID=14660.

¹⁵ ปรวิวัฒน์จันทร์, ยี่ร้อยทราย...บนสายแพรไหม (กรุงเทพฯ:มติชน), 2546, 24.

บรรทุกสินค้าเพื่อไปค้าขายจึงบรรทุกได้ไม่มาก ทั้งพ่อค้ายังถูกพวกโจรและพวกซุงหนุ่ดักปล้น ดังนั้น เมื่อการเดินทางผ่านเส้นทางสายไหมทางบกไม่มีความปลอดภัย ประกอบกับการเดินเรือเริ่ม เจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบุกเบิกทางทะเลของเจิ้งเหอ ในต้น คริสต์ศตวรรษที่15 ที่สามารถเดินทางได้สะดวกคุ้มค่าบรรทุกสินค้าได้มากกว่า และได้กำไรมากกว่า การเดินทางทางบกจึงค่อยๆหมดความสำคัญลงไป

สาเหตุความเสื่อมของเส้นทางสายไหม

ปัจจัยที่ส่งผลถึงความเจริญรุ่งเรืองและความเสื่อมในการใช้เส้นทางสายไหมเพื่อการติดต่อ ค้าขาย หรือ แลกเปลี่ยนสินค้า มีหลายประการ โดยมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายในคือ เสถียรภาพความมั่นคงของประเทศจีนในแต่ละราชวงศ์ เพราะ การปกครองของ จักรพรรดิแต่ละพระองค์ มีการใช้นโยบายการปกครองที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองแต่ละช่วง ตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนาน ประเทศจีนประสบกับชะตากรรมลุ่มๆดอนๆ ไม่หยุดหย่อนไม่ว่าจะต้องเผชิญกับความแตกแยก สงคราม ความอดอยากหิวโหย ในช่วงราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.1115-1234) เส้นทางสายไหมทางบกก็เริ่มหมดความสำคัญ เพราะ เริ่มมีการติดต่อค้าขายผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลมากขึ้น และประกอบกับการถูกรุกรานจากเผ่ามองโกล จนในสมัยราชวงศ์หมิง การเดินเรือมีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น จึงมีการส่งออกเดินเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอออกไปทางตะวันตก¹⁶

การออกเดินเรือ

สมัยราชวงศ์ซ่ง (ศตวรรษที่ 9-12) ช่างจีนสามารถต่อเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ได้เอง ปี 1124 ราชวงศ์ซ่ง ส่งคณะทูตไปเจริญไมตรีกับเกาหลีด้วยเรือ 2 ลำ ที่ต่อขึ้นเพื่อการเดินทาง ครั้งนี้โดยเฉพาะ แสดงให้เห็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการต่อเรือของจีน พอถึงราชวงศ์มองโกลหรือราชวงศ์หยวน (1279-1368) ก็สืบทอดมรดกภูมิความรู้เทคโนโลยีการต่อเรือ การเดินเรือ และกองเรือที่เข้มแข็งจากราชวงศ์ซ่ง จึงสามารถขยายแสนยานุภาพทางทะเล สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับนานาประเทศได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น เมื่อถึงสมัยราชวงศ์หมิง (1368-1644) เทคโนโลยีการต่อเรือและการเดินเรือของจีนพัฒนาถึงจุดสูงสุด จากภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดต่อกันมาจากสมัยซ่งและมองโกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดมีเรือขนาดใหญ่และมีช่างต่อเรือ

¹⁶ รัชย์ ธรรมิสรา,เส้นทางสายไหม. (กรุงเทพฯ:สร้างสรรค์নীก),2544, 10.

ชาวจีนที่มีความชำนาญจำนวนมาก และยังมีนักเดินเรือมากประสบการณ์มาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งส่งต่อความรู้ทางการเดินเรือต่อมาในสมัยหลัง ตลอดจนประสบการณ์การเดินเรือของชาวจีนในสมัยราชวงศ์มองโกล ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง¹⁷

การค้นพบเข็มทิศ และภูมิความรู้เกี่ยวกับแผนที่

จีนค้นพบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสนามแม่เหล็กโลกตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (ศตวรรษที่ 2 ก่อน ค.ศ. –คริสต์ศตวรรษที่ 2) โดยสามารถอธิบายได้ว่าเกิดจากพลังงานแฝง (气 qi) และนำไปสู่การประดิษฐ์เข็มทิศต้นแบบขึ้นเป็นชาติแรก โดยใช้เข็มแม่เหล็กวางในอ่างน้ำ ซึ่งเข็มจะชี้ลงทิศใต้ จึงเรียกว่า เข็มชี้ทิศใต้ ต่อมาสมัยราชวงศ์ซ่ง นักเดินเรือจีนสามารถพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเข็มทิศ และมาตรวัดระดับระดับความลึกของน้ำ และนำไปประยุกต์ใช้กับการเดินเรือได้สำเร็จ ช่วยให้สามารถเดินเรือในทิศทางที่ถูกต้องและเดินเรือได้ไกลขึ้น

แผนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเดินเรือ จีนรู้จักทะเลใต้หรือ หนานหยาง (Nanyang-the southern seas) ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น เนื่องจาก เป็นเส้นทางเดินเรือที่จีนคุ้นเคยและเป็นเส้นทางที่นักเดินเรือต่างชาติต้องเดินทางผ่านมาติดต่อกับจีน เรือจีนสมัยราชวงศ์ซ่งและมองโกลเดินทางติดต่อทำการค้ากับดินแดนในมหาสมุทรอินเดียและตะวันออกกลาง ดังนั้นนักเดินเรือจีนจึงมีประสบการณ์สะสมอย่างต่อเนื่องจนถึงต้นศตวรรษที่ 15 ภูมิความรู้เหล่านี้จึงปรากฏอยู่ในแผนที่โบราณต่างๆ¹⁸

การเดินเรือของจีนในสมัยราชวงศ์หมิง ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก เห็นได้จากมีการเดินเรือของมหาขันทูเจิ้งเหอ หรือที่เรียกว่ากองเรือมหาสมบัติในสมัยจักรพรรดิหย่งเล่อ

เหตุที่จักรพรรดิหย่งเล่อทรงให้สร้างกองเรือมหาสมบัติ

มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้จักรพรรดิทรงบัญชาให้เจิ้งเหอออกเดินทางพร้อมกองเรือมหาสมบัติคือ

ประการแรก จักรพรรดิหย่งเล่อ แห่งแคว้น เยียนจิง (ชื่อเดิมของบริเวณโดยรอบของปักกิ่งในปัจจุบัน) โอรสคนที่ 4 ของหงอู่ ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์หมิง ขึ้นครองราชย์อย่างไม่ชอบธรรมด้วยการทำสงครามกลาง

¹⁷ สืบแสง พรหมบุญ, เจิ้งเหอชาปองกงและอูชาเคนย์. (กรุงเทพฯ: มติชน), 2555, 42-44.

¹⁸ สืบแสง พรหมบุญ, 44-46.

เมืองชิงบัลลังก์จากนัคดา คือ พระเจ้าเจียนเหวิน (Jian Wen) (1399-1402) แต่ปรากฏว่าไม่สามารถจับกุม พระองค์ได้ เนื่องจาก นครหนานจิงเมืองหลวงขณะนั้นอยู่ใกล้กับทะเล สันนิษฐานว่า คงจะเสด็จหนีทางทะเล จึง มีนโยบายการสร้างเรือขนาดใหญ่ เพื่อตามล่าอดีตจักรพรรดิ

ประการที่สอง เส้นทางการติดต่อทางบก (เส้นทางสายไหม) ระหว่างจีนกับเอเชียกลางทางตะวันตก ซึ่งเป็นเส้นทางที่จีนติดต่อกับโลกภายนอกและเป็นเส้นทางการค้าและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ ถูกปิดกั้นโดย สิ้นเชิงปี 1402 จีนจึงเหลือเส้นทางที่จะติดต่อกับโลกภายนอกเพียงทางทะเลเพียงด้านเดียว ความจริงจักรพรรดิ หงอู่ ผู้ก่อตั้งราชวงศ์หมิงพยายามใช้การทูตเจรจาสร้างไมตรีแต่ไม่เป็นผล จึงเกิดสงครามยึดเอื้อมรบพุ่งกับชนเผ่า มองโกลมาโดยตลอด มองโกลเป็นภัยคุกคามเงินจากทางตะวันตกและทางเหนืออยู่เสมอ ดังนั้นนโยบายในการ สร้างกองทัพเรือที่เข้มแข็งใหญ่โต จึงเป็นทางเลือกที่มีเหตุผลและช่วยให้จีนสามารถรักษาความสัมพันธ์กับ นานาประเทศในระบบบรรณาการต่อไปได้ ตลอดจนผลประโยชน์ทางการค้าในระบบบรรณาการ ซึ่งเป็นการค้า ภายในการควบคุมโดยรัฐ

ประการที่สาม จักรพรรดิหย่งเล่อทรงเชี่ยวชาญการสงครามและชื่นชอบระบบอำนาจนิยม พอพระทัย ที่ จะได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์จักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ในทุกๆด้าน ทัดเทียมกับจักรพรรดิสมัย ราชวงศ์ซ่งและ ราชวงศ์ถัง ซึ่งเป็นยุคทองของประวัติศาสตร์ จึงทรงกำหนด นโยบายส่งคณะทูตพร้อมๆกับการเผยแผ่ แสตนยานุภาพ เพื่อให้นานาชาติโดยรอบยอมรับในความยิ่งใหญ่และความเป็นศูนย์กลางโลกของจีน

ประการที่สี่ จักรพรรดิหย่งเล่อทรงไม่เห็นด้วยกับพระราโชบายของพระราชบิดา (หงอู่) ที่ทรงห้าม การค้าขายทางทะเล และการเดินทางทางทะเล หย่งเล่อต้องการควบคุมการค้าโดยรัฐภายใต้ระบบบรรณาการ และการค้าผูกขาดโดยรัฐ (state monopoly) นอกจากนั้นพระราโชบายของหงอู่ยังเป็นการบีบบังคับให้พ่อค้าเงินที่ ร่ำรวยบริเวณชายฝั่งทะเล อพยพครอบครัวและทรัพย์สินไปตั้งรกรากในต่างแดน ซึ่งเป็นผลเสียกับเงินเอง¹⁹

---

¹⁹ ลีบแสวง พรหมบุญ, เจิ้งเหอซ่าปองกงและอู๋ฮากเนย์. (กรุงเทพฯ: มติชน), 2555, 32-34.

* จักรพรรดิหย่งเล่อหรือเจ้าชายจูตี้คือจักรพรรดิองค์ที่ 7 ในราชวงศ์หมิงหลังจากที่เจ้าชายจูตี้ได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นจักรพรรดิ แห่งราชวงศ์หมิงแล้วพระองค์ก็ได้เฉลิมพระนามว่าหมิงเจิงจู (成祖)

** เจิ้งเหอเป็นนักเดินเรือผู้เกรียงไกรผู้หนึ่งในประวัติศาสตร์จีนและโลกนับเป็นบุคคลรแผ่นดินมีชีวิตอยู่ตั้งแต่สมัยปฐมจักรพรรดิ แห่งราชวงศ์หมิงคือจักรพรรดิหงอู่จนถึงรัชสมัยของจักรพรรดิซวนเต๋อองค์ที่ 7 แห่งราชวงศ์หมิง

การเดินทางของแม่ทัพเจิ้งเหอ

จักรพรรดิหย่งเล่อ

ที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/93894>

แม่ทัพขันทีเจิ้งเหอ

ที่มา: www.jiewfudao.com

จักรพรรดิหย่งเล่อ ทรงส่งเจิ้งเหอ ออกเรือไปทางตะวันตกหลายครั้ง (หมายถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอยู่ด้านตะวันตกของบรูไนและมหาสมุทรอินเดีย) เพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงและมั่งคั่งของจีน อีกทั้งยังเป็นการเจริญสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ

เจิ้งเหอหรือขันทีซานเปา (ปี ค.ศ.1371-1435) เป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าหุย ณ มณฑลยูนนาน ท่านเป็นผู้ฉลาดรอบรู้ เคยมีผลงานจากการทำสงคราม ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ.1405 เจิ้งเหอได้ออกเดินทางไปยังดินแดนตะวันตกเป็นครั้งแรก คณะเดินทางได้แก่ ลูกเรือ ทหาร ช่าง ล่าม ฯลฯ รวมจำนวนกว่าสองหมื่นคน และยังบรรทุกทองคำ ผ้าไหม และสินค้าอื่นๆ จำนวนกว่า 200 ลำเรือ โคนเริ่มออกเดินทางจากท่าเรือหลิวเจียกั้ง เมืองไต้ซางในมณฑลเจียงซู เป้าหมายแรกคือ เมืองจามปา (ภาคกลางตอนใต้ของเวียดนามในปัจจุบัน) ระหว่างทางผ่านเกาะชวา บังคลาเทศ ไปจนถึงชายฝั่งทะเลแดง หลังจากนั้นยังเดินทางไปยังศรีลังกา กู ลี (รัฐเคราในอินเดียปัจจุบัน) ฤดูใบไม้ร่วงในปี ค.ศ.1407 ก็เดินทางกลับถึงเมืองหนานจิง โดยใช้เวลาเดินทางรวม 2 ปี

เรือคณะเดินทางของเจิ้งเหอบรรทุกสินค้าขึ้นชื่อของประเทศจีน ได้แก่ ทอง เงิน ไข่มุก ไหม เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ เต็มลำเรือ เมื่อไปถึงดินแดนอื่นก็นำสิ่งของเหล่านี้มอบ ให้เป็นของกำนัลจาก ราชวงศ์หมิง ประเทศแถบทะเลด้านตะวันตกต่างต้อนรับคณะเดินทางของเจิ้งเหอด้วยความอบอุ่น บางประเทศถึงกลับส่งทูตกลับมากับคณะเดินทางของเจิ้งเหอเพื่อขอเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ของจีนด้วย ในขณะเดียวกัน เจิ้งเหอได้ทำการแลกเปลี่ยนอัญมณี เครื่องหอม สินค้าขึ้นชื่อต่างๆ ของดินแดนนั้นๆ จักรพรรดิหย่งเล่อทรงพอพระทัยกับผลงาน

ของเจิ้งเหอเป็นอย่างมาก เจิ้งเหอได้ออกทะเลถึง 7 ครั้ง โดยไปไกลที่สุดถึงทวีปแอฟริกาทางชายฝั่งตะวันออก และชายทะเลแดง²⁰

ปัจจัยภายนอก คือ เสถียรภาพความมั่นคงของประเทศฝั่งยุโรปที่ใช้เส้นทางสายไหมในการติดต่อค้าขายกับประเทศจีน ซึ่งในช่วงศตวรรษที่ 11 เกิดสงครามครูเสด จึงทำให้การค้าขายผ่านเส้นทางสายไหมหยุดชะงัก

สงครามครูเสด (สงครามศาสนาระหว่างชาวคริสต์กับอิสลาม)

สงครามครูเสด (The Crusades) เป็นสงครามแย่งชิงดินแดนระหว่างศาสนิกชนในศาสนาคริสต์และอิสลาม โดยชาวคริสต์ต้องการช่วงชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของพวกเขาคืนจากชาวมุสลิม ที่ปกครองดินแดนแห่งนั้นอยู่ สงครามครูเสดเริ่มต้นในปี ค.ศ.1095 และจบลงในปี ค.ศ.1291 จึงกินเวลายาวนานถึงเกือบ 200 ปี

มูลเหตุแห่งสงคราม

หลายพันปีก่อน พระเยซูคริสต์ ศาสดาของศาสนาคริสต์ได้ถือกำเนิดขึ้น ณ ดินแดนปาเลสไตน์ ด้วยเหตุนี้ชาวคริสต์จึงมีความศรัทธาต่อปาเลสไตน์ในฐานะดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์ และมักจะหาโอกาสเดินทางไปจาริกแสวงบุญที่ดินแดนแห่งนี้อยู่เสมอ ธรรมเนียมปฏิบัตินี้มีมาตั้งแต่ต้นคริสตกาล

ในอดีต ดินแดนปาเลสไตน์อยู่ในความปกครองดูแลของพวกเขาสำหรับซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม แต่แม้จะนับถือศาสนาต่างกัน ก็ไม่เป็นปัญหาในการเดินทางไปแสวงบุญของชาวคริสต์ ชาวอิสลามยินดีต้อนรับเนื่องจากมีผลพลอยได้จากเศรษฐกิจที่คล่องตัวมากขึ้นจากการมาแสวงบุญของชาวคริสต์เหล่านั้น เรียกได้ว่าสองศาสนาถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ไม่มีใครคิดเบียดเบียนใคร สถานการณ์ในช่วงเวลานั้นจึงปรากฏแต่ความสุข

แต่ในปี ค .ศ.1076 เหตุการณ์ก็ไม่ราบรื่นดังเช่นที่ผ่านมา เมื่อพวกเติร์ก มุสลิมอีกกลุ่มหนึ่งได้เข้ามามีอำนาจเหนือดินแดนปาเลสไตน์แทนชาวมุสลิมกลุ่มเก่า และปรากฏว่าชาวมุสลิมเติร์กกลุ่มนี้ปล้นฆ่าและกระทำทารุณกับชาวคริสต์ที่เดินทางมาจาริกแสวงบุญอย่างโหดร้าย อีกทั้งยังทำลายโบสถ์จนเกือบหมดสิ้น²¹

---

²⁰ มหาวิทยาลัยจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครุหนานจิง, มหาวิทยาลัยคุนหมิง, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ประเทศจีน, (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ), 2550, 157.

การกระทำของพวกเติร์กสร้างความโกรธแค้นให้แก่ชาวคริสต์เป็นอันมาก จนกระทั่งมีพระคริสเตียนรูปหนึ่งซึ่งเป็นที่ศรัทธาของชาวคริสต์ศาสนิกชนจนได้รับสมญานามว่า ปีเตอร์มหาฤาษี (Peter the Hermit) ได้พบภาพพะเทือนใจนั้นเข้ากับตนเอง และรู้สึกถึงความไม่ถูกต้องที่พวกเติร์กกระทำต่อพี่น้องคริสตศาสนิกชน จึงเดินทางกลับไปยุโรปเพื่อเข้าพบกับสมเด็จพระสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 (Pope Urban II) พร้อมกับทูลเล่าเรื่องราวเลวร้ายที่พวกเติร์กกระทำต่อชาวคริสต์ให้แก่สมเด็จพระสันตะปาปาฟัง อีกทั้งยังเอ่ยถึงความคิดของตนว่าชาวคริสต์ควรจะทำศึกเพื่อช่วงชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งศาสนาคริสต์คืนมา สมเด็จพระสันตะปาปาทรงอนุญาตให้ดำเนินการได้

ในการประชุมที่เมืองเคลอมองต์ สมเด็จพระสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 ทรงกล่าวสุนทรพจน์เป็นที่จับใจของชาวคริสต์เป็นอันมาก พระองค์ทรงกล่าวโจมตีชาวเติร์กว่าเป็นพวกคนสกปรกนอกศาสนาทำร้ายชาวคริสต์ และทำให้นครเยรูซาเล็มอันศักดิ์สิทธิ์ต้องแปดเปื้อนมัวหมอง พระองค์ชักชวนให้ชาวคริสต์ยกทัพไปรบเพื่อศาสนาและกระทำการปลุกเร้าว่าหากผู้ใดเข้าในภารกิจนี้จะพ้นจากอบายมุขทั้งปวง อีกทั้งยังได้รับการยกโทษจากบาปต่างๆที่เคยกระทำไว้ เพื่อไปสู่ความรุ่งโรจน์อันไม่มีวันดับแห่งอาณาจักรสวรรค์คำกล่าวครั้งนี้เป็นที่จับใจชาวคริสเตียนยิ่ง จึงมีผู้สมัครไปร่วมรบมากมาย²¹

ปีเตอร์มหาฤาษีใช้วิธีรวบรวมกำลังชาวคริสต์เพื่อไปทำศึกแย่งชิงเอาดินแดนศักดิ์สิทธิ์คืนมาด้วยการออกเดินทางไปป่าวประกาศบอกเล่าถึงความโหดร้ายของพวกเติร์กที่ตนพบเห็นให้ชาวคริสต์รับรู้ คำบอกเล่าของเขา ทำให้ชาวคริสต์ที่ได้รับฟัง รู้สึกโกรธแค้นพวกเติร์กมาก กอปรกับความเชื่อมั่นและศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อปีเตอร์มหาฤาษี ว่าจะเป็นผู้ที่นำพวกเขาไปสู่สุรวงสวรรค์ได้ จึงพากันหลั่งไหลมาจากฝรั่งเศสและทั่วยุโรปเพื่อสมัครไปร่วมรบแย่งชิงนครเยรูซาเล็มจากพวกเติร์ก สมเด็จพระสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 จึงได้ทรงกำหนดให้ทุกคนที่ไปรบติดเครื่องหมายกางเขนไว้ที่ตัว โดยมีนัยว่าเป็นสงครามศาสนาที่มีไม้กางเขนนำทัพ ด้วยเหตุนี้กองทัพของชาวคริสต์จากยุโรปกองทัพนี้จึงได้ชื่อว่า ครุเสด (Crusade) และเรียกผู้ที่ใช้ไปทำสงครามว่า ครุเสดเดอร์ส (Crusaders) ทั้งหมดนี้มีที่มาจากคำว่า Cross หรือ Croix ที่แปลว่าไม้กางเขน นั่นเอง²²

---

²¹ สุพัตรา แซ่ลิ่ม, สงครามโลกจารึก, (กรุงเทพฯ:เพชรประกาย), 2554, 94-97.

²² สุพัตรา แซ่ลิ่ม, 94-97.

²³ สุพัตรา แซ่ลิ่ม, 94-97.

บทสรุป

จากการศึกษาการพบว่า เส้นทางสายไหมช่วงก่อนที่จะเปิดใช้อย่างเป็นทางการมีหลายชื่อเรียก เช่น เส้นทางหยกเส้นทางอัญมณีเส้นทางพุทธศาสนาเป็นต้นแต่เมื่อกลางศตวรรษที่ 19 ช่วงภาพชาวเยอรมันชื่อ เฟอร์ดินันด์ ฟอน ริชท์โฮเฟิน (Ferdinand von Richthofen) ได้บัญญัติชื่อ เส้นทางสายไหม (Silk Road) ขึ้นอย่างเป็นทางการเนื่องจากมีการขนผ้าไหมผ่านเส้นทางนี้ แต่สินค้าไม่ได้มีเพียง ผ้าไหม เท่านั้น ยังมีสินค้าที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของจีน เช่น แก้ว เพชร พลอย เครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น และรวมถึงสินค้าหน้าตาแปลกประหลาดที่ชาวจีนไม่เคยพบเห็น เป็นสินค้าล้ำค่าหายากจากตะวันตก เช่น เครื่องแก้วชั้นดี เครื่องหอม เครื่องกระจก เครื่องทองแดง รวมถึงนกและสัตว์แปลกประหลาด เป็นต้น

เส้นทางสายไหมเริ่มเปิดใช้ใน 138 ปีก่อนคริสตกาล โดยมีจุดเริ่มต้นจาก จักรพรรดิฮันอู่ตี้ทรงส่ง จางเจียน ไปเยือนประเทศทางตะวันตกของ จีน เพื่อต้องการหาพันธมิตร มาร่วมโจมตีเผ่าซุงหนู เขาพบดินแดนที่เรียกว่า เฟอร์รานากา ที่มี ม้าสวรรค์ซึ่งเทียบหมา ดินแดนค้าขายที่มีกองคาราวาน และตลาดที่คึกคัก มีผ้าไหมจากบ้านเกิดเป็นสินค้าสำคัญที่มีค่า เมื่อกลับถึงประเทศจีน ถึงแม้เขาจะทำภารกิจล้มเหลว แต่เขาก็กลับมีสิ่งติดตัวที่มีค่ามากกว่านั่นคือ เรื่องราวที่เขาได้เห็นในดินแดนตะวันตกและด้วยคำแนะนำของจางเจียน จักรพรรดิฮันอู่ตี้ จึงเปิดใช้เส้นทางสายไหมอย่างเป็นทางการขึ้น

ความรุ่งเรืองของเส้นทางสายไหมในแต่ละราชวงศ์จีน (ราชวงศ์ฮั่น - ราชวงศ์หมิง) มีความรุ่งเรืองที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายของจักรพรรดิจีนแต่ละราชวงศ์ช่วงที่เส้นทางสายไหมมีความรุ่งเรืองที่สุดจะอยู่ในช่วงราชวงศ์ถัง และช่วงที่เส้นทางสายไหมถึงจุดเสื่อมคือช่วงราชวงศ์หมิง สาเหตุของความเสื่อมมีทั้งปัจจัยภายในคือ วิกฤตการณ์การออกเดินเรือ เห็นได้จากการออกเดินเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอ (ราชวงศ์หมิง) ปัจจัยภายนอกคือ การเกิดสงครามครูเสด (ค.ศ.1095-1291) ตลอดช่วงระยะเวลาเกือบ 200 ปี ทำให้ชาวตะวันตกไม่เข้ามาค้าขายกับเอเชียกลาง โดยใช้เส้นทางสายนี้ ส่งผลให้เส้นทางสายไหมทางบกหยุดชะงัก

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

ปรีวัฒน์จันทร์. (2546). ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. กรุงเทพฯ:มติชน

ปรีวัฒน์จันทร์. (2553). เจิ้งเหอ แม่ทัพขันทิ ขำปอกง. กรุงเทพฯ:มติชน

พวงนิล คำปึงส์. (2555). หน้าต่างสู่โลกกว้าง : ทางสายไหม.กรุงเทพฯ:หน้าต่างสู่โลกกว้าง

มหาวิทยาลัยครุหนานจิง,มหาวิทยาลัยครูอันฮุย. (2550).ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศจีน.กรุงเทพฯ:
สุภาพใจ

รักษ์ ธรรมิสรา. (2544). เส้นทางสายไหม. กรุงเทพฯ:สร้างสรรค์บุ๊คส์

วีรศักดิ์เทียนชนะวัฒน์. (2558).ตะลุมเส้นทางสายไหม. กรุงเทพฯ:อมรินทร์ท่องโลก

สุพัตราแซ่ลิ้ม. (2554). สงครามโลกจารึก.กรุงเทพฯ:ประกายเพชร

สืบแสง พรหมบุญ. (2553). เจิ้งเหอขำปอกงและอูฮารคเนย์. กรุงเทพฯ:มติชน

สมศรีสุกมลนันท์.(2534). เส้นทางสายไหม.กรุงเทพฯ:อักษรกราฟฟิค

โอฬาร สุขเกษม. (2543). นิราศเส้นทางสายไหม. กรุงเทพฯ:ฐานเศรษฐกิจ

แฮนเซิน วาเลอร์. (2557). พลิกประวัติศาสตร์ เส้นทางสายไหม. แปลโดย นงนุช สิงหเดชะ. กรุงเทพฯ:มติชน

ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เส้นทางสายไหม[ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

http://www.myfirstbrain.com/student_view.aspx?id=936

เส้นทางสายไหมตอนใต้ (ออนไลน์),เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2559 เข้าถึงได้จาก

http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/misc/detail.php?SECTION_ID=524&ID=14660

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล นางสาว ธดากรณ์ สุกิจจินดา

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 100/14 หมู่ 3 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2555–2559 ศึกษาต่อระดับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอเชียศึกษา

จากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2552–2555 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผน ศิลป์-ภาษา

จากโรงเรียนชลราษฎรอำรุงจังหวัดชลบุรี

พ.ศ.2549–2552 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากโรงเรียนปริชานุศาสน์ จังหวัดชลบุรี